

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

14. července 2022 *

„Kasační opravný prostředek – Žaloba na neplatnost – Článek 19 statutu Soudního dvora Evropské unie – Zastupování nepriviligovaných účastníků řízení v řízení o přímé žalobě před soudy Evropské unie – Vysokoškolský učitel – Vysokoškolský učitel na univerzitě zastoupené v rámci řízení o této žalobě, jenž vykonává funkci koordinátora a vedoucího týmu v projektu, který je předmětem sporu – Podmínka nezávislosti – Existence bezprostředního a osobního zájmu na rozhodnutí sporu“

Ve věci C-110/21 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora Evropské unie, podaný dne 23. února 2021,

Universität Bremen, se sídlem v Brémách (Německo), zastoupená C. Schmidem, profesorem,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelka),

příčemž další účastníci řízení je:

Evropská výkonná agentura pro výzkum (REA), zastoupená V. Canetti a S. Payan-Lagrou, jako zmocněnkyněmi, ve spolupráci s R. van der Houtem, advocaat, a C. Wagnerem, Rechtsanwalt,

žalovaná v prvním stupni,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení A. Prechal, předsedkyně senátu, J. Passer, F. Biltgen (zpravodaj), N. Wahl a M. L. Arastey Sahún, soudci,

generální advokát: N. Emiliou,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 24. února 2022,

vydává tento

* Jednací jazyk: němčina.

Rozsudek

- 1 Svým kasačním opravným prostředkem se Universität Bremen (Univerzita Brémy, Německo) domáhá zrušení usnesení Tribunálu Evropské unie ze dne 16. prosince 2020, Universität Bremen v. REA (T-660/19, nezveřejněné, dále jen „napadené usnesení“, EU:T:2020:633), kterým Tribunál odmítl jako zjevně nepřipustnou její žalobu na neplatnost rozhodnutí Evropské výkonné agentury pro výzkum (REA) Ares (2019) 4590599 ze dne 16. července 2019, kterým byl zamítnut návrh předložený touto univerzitou v rámci výzvy k předkládání návrhů H2020-SC6-Governance-2019 (dále jen „sporné rozhodnutí“).

Právní rámec

Unijní právo

- 2 Článek 19 statutu Soudního dvora Evropské unie, který se na Tribunál použije na základě čl. 53 prvního pododstavce tohoto statutu, stanoví:

„Členské státy a orgány [Evropské u]nie zastupuje před Soudním dvorem zmocněnec jmenovaný pro každou jednotlivou věc; zmocněnci může být nápomocen poradce nebo advokát.

Stejným způsobem jsou zastupovány státy, které jsou stranami Dohody o Evropském hospodářském prostoru [ze dne 2. května 1992 (Úř. věst. 1994, L 1, s. 3; Zvl. vyd. 11/52, s. 3)] a nejsou členskými státy, jakož i Kontrolní úřad ESVO uvedený ve zmíněné dohodě.

Jiní účastníci řízení musí být zastoupeni advokátem.

Zastupovat některého účastníka řízení před Soudním dvorem nebo mu být nápomocen může pouze advokát oprávněný k výkonu advokacie podle práva některého členského státu nebo jiného státu, který je stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru.

Zmocněnci, poradci a advokáti vystupující před Soudním dvorem požívají práv a záruk nezbytných k nezávislému výkonu svých funkcí za podmínek, které určí jednací řád.

Soudní dvůr má vůči poradcům a advokátům, kteří před ním vystupují, pravomoci obvykle přiznávané soudům, a to za podmínek, které určí jednací řád.

Vysokoškolští učitelé, kteří jsou státními příslušníky členských států, jejichž právní řád jim přiznává právo vystupovat před soudy, požívají u Soudního dvora práv, která tento článek přiznává advokátům.“

- 3 Článek 51 odst. 1 jednacího řádu Tribunálu stanoví:

„Účastníci řízení musí být zastoupeni zmocněncem nebo advokátem v souladu s článkem 19 statutu [Soudního dvora Evropské unie].“

Německé právo

- 4 Ustanovení § 67 Verwaltungsgerichtsordnung (soudní řád správní) ze dne 21. ledna 1960 (BGBl. 1960 I, s. 17), ve znění použitelném na spor, který vedl ke kasačnímu opravnému prostředku, ohledně práva vysokoškolských učitelů vystupovat před soudy stanoví:

„[...]

(2) Účastníci řízení mohou být zastoupeni advokátem nebo vysokoškolským učitelem práva státní nebo státem uznané univerzity členského státu Evropské unie, některého ze smluvních států Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace, jenž má kvalifikaci požadovanou k výkonu funkce soudce, jakožto zástupcem [...]

(3) Soud, u něhož bylo zahájeno řízení, odmítne usnesením, proti němuž není přípustný opravný prostředek, zastoupení účastníků řízení zmocněnci, kteří nejsou oprávněni k zastupování ve smyslu odstavce 2. Procesní úkony zmocněnce, který není oprávněn k zastupování před soudem, a doručování tomuto zmocněnci, jsou platné až do vydání takového odmítnutí. [...]

[...]“

Skutečnosti předcházející sporu

- 5 Skutečnosti předcházející sporu jsou popsány v bodech 2 až 6 napadeného usnesení. Pro účely tohoto řízení je lze shrnout následovně.
- 6 Univerzita Brémy byla určena coby koordinátorka výzkumného konsorcia, které zahrnuje několik evropských univerzit a provádí interdisciplinární komparativní právní výzkum v oblasti nájemního práva a politiky bydlení v celé Unii.
- 7 Dne 17. března 2019 v návaznosti na výzvu k předkládání návrhů Univerzita Brémy předložila návrh projektu REA.
- 8 Tento návrh projektu získal celkovou známku deset z patnácti bodů, čímž se stal způsobilým pro unijní financování a umístil se na desátém místě ze čtrnácti podaných žádostí. Vzhledem k omezenému rozpočtu však mohly být vybrány pouze návrhy projektů, které se umístily na prvním až třetím místě.
- 9 REA tedy sporným rozhodnutím informovala Univerzitu Brémy o odmítnutí jejího návrhu.

Řízení před Tribunálem a napadené usnesení

- 10 Návrhem došlým kanceláři Tribunálu dne 25. září 2019 podala Univerzita Brémy žalobu na neplatnost sporného rozhodnutí.
- 11 REA ve své žalobní odpovědi vznesla námitku nepřipustnosti této žaloby vycházející z toho, že vysokoškolský učitel zastupující Univerzitu Brémy není ve vztahu k této univerzitě třetí osobou, a v důsledku toho nesplňuje podmínku nezávislosti stanovenou statutem Soudního dvora Evropské unie.

- 12 Napadeným usnesením Tribunál této námitce nepřipustnosti vyhověl a na základě článku 126 svého jednacího řádu žalobu odmítl jako zjevně nepřipustnou.
- 13 V bodě 16 napadeného usnesení Tribunál připomněl, že v souladu s čl. 19 třetím až pátým pododstavcem statutu Soudního dvora Evropské unie, který se použije na řízení před Tribunálem podle jeho článku 53, musí být účastníci řízení zastoupeni advokátem a pouze advokát oprávněný k výkonu advokacie podle práva některého členského státu může před Soudním dvorem zastupovat účastníka řízení.
- 14 V bodech 18 a 19 tohoto usnesení Tribunál uvedl, že pokud jde o dvě kumulativní podmínky uvedené v čl. 19 čtvrtém pododstavci statutu Soudního dvora Evropské unie, a sice mít postavení advokáta a dále být oprávněn k výkonu advokacie podle právní úpravy členského státu, že na rozdíl od druhé z těchto kumulativních podmínek neobsahovala první z nich, týkající se postavení „advokáta“, žádný výslovný odkaz na právo členských států pro účely určení jeho smyslu a rozsahu, takže v souladu s ustálenou judikaturou je třeba pojem „advokát“ ve smyslu tohoto ustanovení vykládat v Unii autonomně a jednotně s ohledem na kontext, v němž se používá, a na cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí.
- 15 Tribunál se v bodě 20 napadeného usnesení opíral zejména o rozsudky ze dne 18. května 1982, *AM & S Europe v. Komise* (155/79, EU:C:1982:157, bod 24), jakož i ze dne 14. září 2010, *Akzo Nobel Chemicals a Akros Chemicals v. Komise a další* (C-550/07 P, EU:C:2010:512, bod 42), podle nichž pojetí úlohy advokáta v unijním právním řádu, které vychází z právních tradic společných členským státům, je úloha spolupracovníka spravedlnosti povolání k tomu, aby zcela nezávisle a v nejlepším zájmu spravedlnosti poskytoval právní pomoc, kterou klient potřebuje, a v bodě 21 tohoto usnesení s odkazem na usnesení ze dne 29. září 2010, *EREF v. Komise* (C-74/10 P a C-75/10 P, nezveřejněné, EU:C:2010:557, bod 53 a citovaná judikatura) upřesnil, že podmínka nezávislosti advokáta implikuje neexistenci jakéhokoli zaměstnaneckého vztahu mezi advokátem a jeho klientem, přičemž připomněl, že pojem „nezávislost advokáta“ je vymezen nejen pozitivně, a to odkazem na profesní etiku advokáta, ale i negativně, a to neexistencí zaměstnaneckého vztahu mezi advokátem a jeho klientem
- 16 V bodě 25 napadeného usnesení Tribunál konstatoval, že v projednávané věci byl zástupce, který podepsal žalobu v prvním stupni, kromě skutečnosti, že byl zaměstnán Univerzitou Brémy v rámci služebního poměru řídicího se veřejným právem, označen za koordinátora navrhovaného projektu, jakož i vedoucího týmu pracujícího na tomto projektu a za osobu, která vykonává „úkoly“ a „klíčové funkce“ v rámci tohoto projektu, takže dotýčný měl nejen úzký osobní vztah k předmětu sporu, ale také přímý zájem na jeho řešení, neboť realizace uvedeného projektu přinejmenším částečně závisela na financování, které Evropská komise odmítla Univerzitě Brémy poskytnout.
- 17 Tribunál z toho v bodě 26 napadeného usnesení vyvodil, že klíčové funkce vykonávané tímto zástupcem v právní osobě, jejímž jménem podal žalobu v prvním stupni, mohou ohrozit jeho postavení nezávislé třetí osoby ve smyslu ustálené judikatury připomenuté v bodě 65 rozsudku ze dne 4. února 2020, *Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA* (C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73), a že tyto funkce byly takové povahy, že zjevně narušovaly schopnost uvedeného zástupce plnit úkol obhajoby zájmů jeho mandanta.
- 18 Tribunál v bodech 28 až 34 napadeného usnesení dodal, že tento závěr nebyl vyvrácen rozsudkem ze dne 4. února 2020, *Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA* (C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73), v němž Soudní dvůr sice vyjasnil rozsah pojmu „nezávislost“, avšak nezpochybnil

svou dřívější judikaturu a neřídil se návrhy uvedenými ve stanovisku generálního advokáta M. Bobka ve spojených věcech *Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA* (C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2019:774) ohledně kritéria použitého pro účely aplikace čl. 19 třetího a čtvrtého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie.

- 19 Kromě toho Tribunál v bodě 35 napadeného usnesení odmítl argument uplatněný Univerzitou Brémy týkající se článku 47 Listiny základních práv Evropské unie, jakož i čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950, přičemž připomněl, že právo na spravedlivý proces není právem absolutním, a může tedy zahrnovat přiměřená omezení sledující legitimní cíl.
- 20 Konečně, pokud jde o argument vznesený Univerzitou Brémy, podle kterého měla být na možnou existenci důvodu nepřípustnosti žaloby v prvním stupni upozorněna, aby jej mohla napravit, měl Tribunál v bodě 40 napadeného usnesení za to, že povinnost zastoupení advokátem nepatří mezi požadavky, jejichž nedodržení by mohlo být napraveno po uplynutí lhůty k podání žaloby.

Řízení před Soudním dvorem a návrhová žádání účastnic řízení o kasačním opravném prostředku

- 21 Svým kasačním opravným prostředkem Univerzita Brémy navrhuje, aby Soudní dvůr:
- zrušil napadené usnesení,
 - vrátil věc Tribunálu, aby rozhodl ve věci samé;
 - konstatoval, že zastoupení dotyčným vysokoškolským učitelem je platné;
 - podpůrně konstatoval, že Univerzita Brémy je oprávněna pokračovat v řízení s advokátem, který splňuje podmínky čl. 19 třetího a čtvrtého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie, a
 - uložil REA náhradu nákladů řízení.
- 22 REA navrhuje, aby Soudní dvůr:
- kasační opravný prostředek zamítl a
 - uložil Univerzitě Brémy náhradu nákladů řízení.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

- 23 Úvodem je třeba uvést, že Univerzita Brémy je před Soudním dvorem zastupována toutéž osobou, o níž Tribunál v napadeném usnesení rozhodl, že nesplňuje podmínky článku 19 statutu Soudního dvora Evropské unie pro zastupování této účastnice řízení v této věci před unijním soudem.

- 24 Nicméně vzhledem k tomu, že otázka týkající se přípustnosti kasačního opravného prostředku v podstatě splývá s předmětem tohoto kasačního opravného prostředku, je třeba přezkoumat důvody tohoto kasačního opravného prostředku (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. září 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej a Polsko v. Komise, C-422/11 P a C-423/11 P, EU:C:2012:553, bod 20).
- 25 Na podporu svého kasačního opravného prostředku vznáší Univerzita Brémy dva důvody, z nichž první vychází z porušení čl. 19 sedmého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie a druhý z porušení článku 47 Listiny základních práv a čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Argumentace účastnic řízení

- 26 Prvním důvodem kasačního opravného prostředku Univerzita Brémy vytýká Tribunálu, že nezohlednil znění a systematiku čl. 19 sedmého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie, jelikož vysokoškolští učitelé, kterým právní předpisy přiznávají právo vystupovat před soudy, nejsou jakožto zástupci povinni splňovat podmínku nezávislosti uloženou advokátům ve smyslu třetího a čtvrtého pododstavce tohoto článku 19.
- 27 V první části prvního důvodu kasačního opravného prostředku Univerzita Brémy nejprve tvrdí, že Tribunál nezohlednil skutečnost, že vysokoškolští učitelé oprávnění podle právních předpisů svého členského státu vystupovat před soudy jako zmocněnec *ad litem* „logicky“ požívají této výsady na základě čl. 19 sedmého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie.
- 28 Univerzita Brémy připomíná, že judikatura unijního soudu vypracovala pojem „advokát“ na základě čl. 19 třetího a čtvrtého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie, který v zásadě vyžaduje nezávislost tohoto zmocněnce *ad litem* na účastníku řízení, kterého zastupuje. Vzhledem k tomu, že Tribunál popřel existenci takové nezávislosti pouze z toho důvodu, že dotyčný zmocněnec nemůže být považován za „advokáta“ ve smyslu čl. 19 čtvrtého pododstavce tohoto statutu, nezohlednil privilegovaný režim vyhrazený vysokoškolským učitelům v čl. 19 sedmém pododstavci uvedeného statutu.
- 29 Z důvodu velmi jasného znění posledně uvedeného ustanovení totiž vysokoškolští učitelé mají *ex lege* stejná práva jako advokáti. Podmínku nezávislosti advokáta ve smyslu čl. 19 třetího a čtvrtého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie proto nelze přenést na vysokoškolské učitele.
- 30 Univerzita Brémy uvádí na podporu tohoto závěru několik argumentů.
- 31 Zaprvé otázka schopnosti vysokoškolských učitelů vystupovat před soudy, včetně otázky případných střetů zájmů, je v plném rozsahu upravena na úrovni vnitrostátního práva, na které čl. 19 sedmý pododstavec statutu Soudního dvora Evropské unie výslovně odkazuje. Podle německého práva tak lze o odmítnutí zastoupení před soudem uvažovat pouze tehdy, pokud dotyčný zástupce není advokátem ani vysokoškolským učitelem, anebo pokud je tento zástupce soudcem u soudu, jemuž byla podána žaloba. Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavní soud, Německo) mimoto rozhodl, že pouhé střety zájmů přičitatelné advokátům nebo vysokoškolským učitelům nemohou odůvodnit zamítavé usnesení, jelikož etický kodex stanoví nanejvýš profesní odpovědnost doplněnou o sankce.

- 32 Zadruhé zvláštní veřejnoprávní postavení vysokoškolských učitelů umožňuje vyloučit jakýkoli druh střetů zájmů. Jakožto státní zaměstnanci podléhají přísným povinnostem loajality a jelikož pravomoc k zastupování představuje pouze vedlejší funkci, která navíc podléhá zvláštnímu svolení nadřízeného, nejsou na rozdíl od advokátů na činnosti zastupování před soudem finančně závislí.
- 33 Zatřetí Univerzita Brémy tvrdí, že jakožto veřejná univerzita je nedílnou součástí členského státu, v němž se nachází, přičemž posledně uvedený stát je privilegovaným účastníkem řízení ve smyslu čl. 19 prvního pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie.
- 34 Ve druhé části prvního důvodu kasačního opravného prostředku Univerzita Brémy tvrdí, že podle ustanovení § 67 soudního řádu správního, ve znění použitelném na spor, jenž vedl k podání kasačního opravného prostředku, je zmocněnec *ad litem* oprávněn vystupovat před soudy bez jakékoli další podmínky, pokud *a priori* neexistuje žádný obecně známý střet zájmů.
- 35 Ve třetí části prvního důvodu kasačního opravného prostředku Univerzita Brémy tvrdí, že i kdyby Soudní dvůr takový výklad nepřijal, měla by se na ni vztahovat ochrana legitimního očekávání z důvodu jednoznačného znění čl. 19 sedmého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie. V projednávané věci bylo pro Univerzitu Brémy zcela neočekávané, že vysokoškolští učitelé jsou rovněž povinni splňovat podmínku nezávislosti advokáta ve smyslu čl. 19 třetího a čtvrtého pododstavce tohoto statutu.
- 36 REA nejprve namítá nepřípustnost třetího a čtvrtého bodu návrhových žádání, kterými se Univerzita Brémy domáhá, aby Soudní dvůr učinil rozhodnutí, z důvodu, že v rámci přezkumu žaloby na neplatnost je kontrola prováděná unijním soudem omezena na legalitu napadeného aktu.
- 37 Pokud jde o první důvod kasačního opravného prostředku, má REA za to, že tento důvod kasačního opravného prostředku je neopodstatněný, jelikož vysokoškolští učitelé nemají žádné privilegované postavení a že Univerzita Brémy nesprávně vykládá podmínky stanovené v článku 19 statutu Soudního dvora Evropské unie ve spojení s články 51 a 56 jednacího řádu Tribunálu.
- 38 Podle REA vzhledem k tomu, že vysokoškolští učitelé mají stejná práva a povinnosti jako advokáti, uplatní se i na ně judikatura týkající se pojmu zastupování před soudem ve smyslu čl. 19 třetího pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie a žádný z argumentů předložených Univerzitou Brémy nemůže takový závěr zpochybnit.

Závěry Soudního dvora

- 39 Pokud jde o zastupování neprivegovaných účastníků řízení před unijními soudy, je třeba připomenout, že čl. 19 třetí a čtvrtý pododstavec statutu Soudního dvora Evropské unie, který se aplikuje na řízení před Tribunálem v souladu s článkem 53 tohoto statutu, stanoví dvě odlišné a kumulativní podmínky, a sice první, že účastníci řízení, na které se nevztahuje první a druhý pododstavec tohoto článku 19, musí být zastoupeni advokátem, a druhá, že pouze advokát oprávněný k výkonu advokacie podle práva některého členského státu nebo jiného státu, který je stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru, může zastupovat některého účastníka řízení před unijními soudy nebo mu být nápomocen.

- 40 Pokud jde nejprve o druhou podmínku stanovenou v čl. 19 čtvrtém pododstavci statutu Soudního dvora Evropské unie, týkající se oprávnění advokáta vykonávat činnost před vnitrostátním soudem, ze znění tohoto ustanovení vyplývá, že smysl a rozsah této podmínky musí být vykládány s odkazem na dotčené vnitrostátní právo (rozsudek ze dne 24. března 2022, PJ a PC v. EUIPO, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 59).
- 41 Stejně tak, jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 59 svého stanoviska, ze znění čl. 19 sedmého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie, podle kterého vysokoškolské učitelé, kteří jsou státními příslušníky členských států, jejichž právní předpisy jim toto právo přiznávají, mohou vystupovat před unijními soudy, vyplývá, že smysl a rozsah uvedené podmínky je rovněž třeba vykládat odkazem na dotčené vnitrostátní právo.
- 42 V projednávané věci je nesporné, že zástupce Univerzity Brémy, který má postavení profesora, je podle německého práva oprávněn vystupovat jako zmocněnec *ad litem*, takže v souladu s čl. 19 sedmým pododstavcem statutu Soudního dvora Evropské unie požívá stejných práv, jaká jsou přiznána advokátům v souladu se čtvrtým pododstavcem tohoto článku 19, a může tedy zastupovat účastníka řízení před Soudním dvorem nebo mu být nápomocen.
- 43 Pokud jde dále o první podmínku stanovenou v čl. 19 třetím pododstavci statutu Soudního dvora Evropské unie a týkající se postavení „advokáta“, Soudní dvůr rozhodl, že jelikož toto ustanovení neodkazuje na vnitrostátní právo členských států, je třeba tento pojem vykládat autonomním a jednotným způsobem v celé Unii s přihlédnutím nejen ke znění uvedeného ustanovení, ale i k jeho kontextu a cíli (rozsudky ze dne 4. února 2020, Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA, C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73, bod 57 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 24. března 2022, PJ a PC v. EUIPO, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 60).
- 44 Ze znění čl. 19 třetího pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie, zejména z použití pojmu „zastoupení“, vyplývá, že „účastník řízení“ ve smyslu tohoto ustanovení, bez ohledu na jeho postavení, není oprávněn sám jednat před unijním soudem, ale musí využít služeb třetí osoby. Pro účely podání žaloby nemůže tedy postačovat předložení návrhu podepsaného samotným žalobcem, i když je tento žalobce advokátem oprávněným k výkonu advokacie před vnitrostátními soudy (rozsudky ze dne 4. února 2020, Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA, C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73, body 58 a 59 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 24. března 2022, PJ a PC v. EUIPO, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 61).
- 45 Toto konstatování je potvrzeno kontextem, do něhož je zasazeno toto ustanovení, z něhož výslovně vyplývá, že zastupování účastníka řízení neuvedeného v prvním a druhém pododstavci tohoto článku 19 před soudem může být zajištěno pouze advokátem, zatímco účastníci řízení uvedení v tomto prvním a druhém pododstavci mohou být zastoupeni zmocněncem, kterému může být případně nápomocen poradce nebo advokát (rozsudky ze dne 4. února 2020, Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA, C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73, bod 60, jakož i ze dne 24. března 2022, PJ a PC v. EUIPO, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 62).
- 46 Uvedené konstatování je potvrzeno cílem zastoupení účastníků řízení, kteří nejsou uvedeni v čl. 19 prvním a druhém pododstavci statutu Soudního dvora Evropské unie advokátem, kterým je – jak správně připomněl Tribunál v bodě 29 napadeného usnesení – zaprvé zabránit tomu, aby soukromé strany samy vystupovaly před soudem bez využití prostředníka, a zadruhé zajistit, aby na obranu právnických osob vystupoval zástupce, jenž má od právnické osoby, kterou zastupuje,

dostatečný odstup (rozsudky ze dne 4. února 2020, *Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA*, C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73, bod 61 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 24. března 2022, *PJ a PC v. EUIPO*, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 63).

- 47 V této souvislosti Soudní dvůr zdůraznil, že účelem úkolu spočívajícího v zastupování advokátem uvedeného v čl. 19 třetím a čtvrtém pododstavci statutu Soudního dvora Evropské unie, který je vykonáván v zájmu řádného výkonu spravedlnosti, je především chránit a hájit co nejlépe zájmy mandanta, zcela nezávisle a v souladu se zákonem a profesními a etickými pravidly (rozsudky ze dne 4. února 2020, *C-515/17 P a C-561/17 P, Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA*, EU:C:2020:73, bod 62, jakož i ze dne 24. března 2022, *PJ a PC v. EUIPO*, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 64).
- 48 Kromě toho, i když byl pojem „nezávislost“ advokáta původně rozvinut v souvislosti s důvěrností dokumentů v oblasti hospodářské soutěže, přičemž judikatura upřesnila, že advokát je osobou napomáhající spravedlnosti, která má v jejím vyšším zájmu poskytovat svému klientovi právní pomoc (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 18. května 1982, *AM & S Europe v. Komise*, 155/79, EU:C:1982:157, bod 24, jakož i ze dne 14. září 2010, *Akzo Nobel Chemicals a Akros Chemicals v. Komise a další*, C-550/07 P, EU:C:2010:512, bod 42), je nicméně třeba konstatovat, že definice tohoto pojmu se v oblasti zastupování před unijními soudy nedávno změnila, jelikož rozhodujícím kritériem se nyní v tomto ohledu stala ochrana a obrana zájmů klienta (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 4. února 2020, *Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA*, C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73, bod 62, jakož i ze dne 24. března 2022, *PJ a PC v. EUIPO*, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 65).
- 49 V tomto kontextu je podle ustálené judikatury Soudního dvora požadavek nezávislosti vymezen nejen negativně, a sice neexistencí zaměstnaneckého poměru, ale i pozitivně, a sice poukazem na stavovské etické povinnosti (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 4. února 2020, *Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA*, C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73, bod 63 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 24. března 2022, *PJ a PC v. EUIPO*, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 66).
- 50 Tribunál tudíž v bodě 21 napadeného usnesení správně rozhodl, že podmínka nezávislosti advokáta ve zvláštním kontextu článku 19 Soudního dvora Evropské unie nutně implikuje neexistenci zaměstnaneckého poměru mezi advokátem a jeho klientem.
- 51 Kromě toho má takový přístup stejnou platnost v situaci, kdy je advokát zaměstnán entitou, která je spojena s účastníkem řízení, jehož zastupuje (viz rozsudky ze dne 6. září 2012, *Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej a Polsko v. Komise*, C-422/11 P a C-423/11 P, EU:C:2012:553, bod 25, jakož i ze dne 24. března 2022, *PJ a PC v. EUIPO*, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 68).
- 52 Pokud jde o pozitivní definici pojmu „nezávislost“, Soudní dvůr výslovně zdůraznil, že tento pojem je třeba chápat tak, že neznamená neexistenci jakékoli vazby advokáta s klientem, ale pouze vazby, jež zjevně narušuje schopnost advokáta plnit úkol obhajoby tak, že bude sloužit co nejlépe zájmům svého klienta v souladu se zákonem profesními a etickými pravidly (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 4. února 2020, *Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA*, C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73, body 62 až 64, jakož i ze dne 24. března 2022, *PJ a PC v. EUIPO*, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 69).

- 53 Jak totiž uvedl generální advokát v bodě 60 svého stanoviska, unijní soud tím, že uplatňuje podmínku nezávislosti, kterou unijní právo ukládá zástupcům neprivilegovaných účastníků řízení, vykonává omezený přezkum, v němž se omezuje na sankcionování žalob, které mu byly předloženy, nepřipustností v případech, kdy je zjevné, že dotyčný zástupce není schopen plnit svůj úkol hájit svého klienta v jeho nejlepším zájmu, takže tento zástupce musí být v zájmu tohoto klienta vyloučen (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. března 2022, PJ a PC v. EUIPO, C-529/18 P a C-531/18 P, EU:C:2022:218, bod 74).
- 54 Je však třeba určit, zda se podmínka nezávislosti rozvinutá judikaturou ve vztahu k advokátům, jak je popsána v bodech 48 až 53 tohoto rozsudku, vztahuje rovněž na vysokoškolské učitele oprávněné zastupovat účastníka řízení před soudem.
- 55 V tomto ohledu, přestože obě povolání nejsou srovnatelná, pokud jde o popis úkolů, jelikož advokát má zajistit ochranu a obranu zájmů svého klienta, zatímco vysokoškolský učitel má vyučovat a provádět výzkum zcela nezávisle s ohledem na akademickou svobodu, kterou se řídí toto povolání, je nicméně důležité konstatovat, jak zdůraznil generální advokát v bodech 57 a 58 svého stanoviska, že pokud vysokoškolský učitel zastupuje účastníka řízení před unijními soudy, nevykonává již své povolání učitele a vědeckého pracovníka, ale plní stejný úkol jako advokát, a to úkol zastupování účastníků řízení, kteří nejsou uvedeni v čl. 19 prvním a druhém pododstavci statutu Soudního dvora Evropské unie.
- 56 Kromě toho ze znění čl. 19 sedmého pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie vyplývá, že vysokoškolské učitelé, jejichž právní řád jim přiznává právo vystupovat před soudy, požívají stejných práv, jako jsou práva, která jsou v čl. 19 třetím pododstavci tohoto statutu přiznána advokátům.
- 57 Z toho vyplývá, že v souladu s cílem úkolu spočívajícího v zastupování, jímž je především chránit a co nejlépe bránit zájmy klienta, jak bylo připomenuto v bodech 47 a 48 tohoto rozsudku, musí vysokoškolské učitelé splňovat stejná kritéria nezávislosti, která jsou uplatňována na advokáty.
- 58 Tato kritéria jsou v souladu s judikaturou citovanou v bodech 49 a 52 tohoto rozsudku definována negativně, neexistencí zaměstnaneckého poměru mezi zástupcem a jeho klientem, a pozitivně odkazem na stavovskou etiku zahrnující zejména neexistenci vazby, která by zjevně narušovala schopnost advokáta plnit jeho úkol chránit a co nejlépe hájit zájmy jeho klienta v souladu se zákonem a profesními pravidly.
- 59 Pokud jde o otázku neexistence zaměstnaneckého poměru mezi zástupcem a jeho mandantem, Tribunál měl v bodě 25 napadeného usnesení za to, že zástupce Univerzity Brémy byl zaměstnán touto univerzitou v rámci služebního poměru řídicího se veřejným právem.
- 60 Tribunál přitom nesprávně použil judikaturu citovanou v bodech 51 a 52 tohoto rozsudku, tím, že postavení vysokoškolského učitele, který zastupuje univerzitu, na níž vyučuje a provádí výzkum, postavil na roveň situaci právního poradce zastupujícího entitu, která je spojena s právníckou osobou, ve které je zaměstnán.
- 61 Jak totiž uvedl generální advokát v bodech 50 a 74 svého stanoviska, na rozdíl od situace podnikového právníka uvedené v rozsudku ze dne 6. září 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej a Polsko v. Komise (C-422/11 P a C-423/11 P, EU:C:2012:553, bod 25), je dotyčný vysokoškolský učitel vázán na univerzitu, kterou zastupuje, na základě služebního poměru řídicího se veřejným právem. Toto postavení mu v souladu s podmínkami a pravidly vnitrostátního práva

přiznává nezávislost nejen jako učitel a výzkumnému pracovníkovi, ale rovněž jako zástupci neprivilegovaných účastníků řízení před unijními soudy. Dále vzhledem k tomu, že zastupování před soudem nepatří mezi úkoly, které má tento vysokoškolský učitel vykonávat na univerzitě jako vyučující nebo vědecký pracovník, toto zastoupení nijak nesouvisí s jeho akademickými funkcemi, a je tedy zajišťováno mimo rámec jakéhokoli vztahu podřízenosti, i kdyby měl zastupovat tuto univerzitu.

- 62 Vzhledem k tomu, že Soudní dvůr rozhodl, že pouhá existence občanskoprávního smluvního vztahu mezi advokátem a univerzitou, kterou zastupuje, nepostačuje k tomu, aby bylo možné dovodit, že se tento advokát nachází v situaci, která zjevně narušuje jeho schopnost hájit co nejlépe a zcela nezávisle zájmy svého klienta při dodržení podmínky nezávislosti ve smyslu článku 19 statutu Soudního dvora Evropské unie (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. února 2020, *Uniwersytet Wrocławski a Polsko v. REA*, C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73, body 66 a 67), existence služebního poměru řídicího se veřejným právem mezi vysokoškolským učitelem a univerzitou, kterou zastupuje, rovněž nepostačuje k tomu, aby bylo možné mít za to, že se tento profesor nachází v situaci, která mu brání hájit zájmy této univerzity.
- 63 Vzhledem k tomu, že čl. 19 sedmý pododstavec statutu Soudního dvora Evropské unie přiznává vysokoškolským učitelům stejná práva, jako jsou práva přiznaná advokátům ve smyslu čl. 19 třetího pododstavce tohoto statutu, má se za to, že vysokoškolský učitel, který je podle vnitrostátního práva oprávněn vystupovat před soudy, splňuje v zásadě podmínku nezávislosti ve smyslu článku 19 uvedeného statutu, a to i tehdy, když tento vysokoškolský učitel zastupuje univerzitu, na které vykonává akademickou činnost.
- 64 Pokud jde o neexistenci vazby narušující schopnost zástupce zajistit jeho úkol obhajoby tak, aby co nejlépe sloužil zájmům svého klienta, Tribunál v bodě 25 napadeného usnesení odkázal na skutečnost, že zástupce Univerzity Brémy byl koordinátorem navrhovaného projektu, jakož i vedoucím týmu tohoto projektu, a že v rámci tohoto projektu plnil „klíčové úkoly a funkce“. Podle Tribunálu osobní vztah, který tento zástupce měl k předmětu sporu, narušil jeho schopnost poskytovat právní pomoc, kterou tato univerzita potřebovala.
- 65 Tribunál se při tomto posouzení dopustil pochybení.
- 66 I když totiž Tribunál v bodě 30 napadeného usnesení správně připomněl, že povinnost nezávislosti, kterou má advokát, není chápána jako neexistence jakékoli vazby na jeho klienta, ale pouze jako neexistence vazby, který zjevně narušuje schopnost zajistit úkol obhajoby, vazby popsané v bodě 25 tohoto usnesení, zopakované v bodě 64 tohoto rozsudku, nemohou být kvalifikovány jako vazby, které zjevně narušují schopnost zástupce Univerzity Brémy zajistit její zastupování s požadovanou nezávislostí. Je pravda, že funkce vykonávané dotyčným zástupcem v rámci projektu, který je předmětem sporu, obnášely, že tento zástupce měl společné zájmy s Univerzitou Brémy. Takové zájmy však nemohou postačovat, jak zdůraznil generální advokát v bodě 80 svého stanoviska, k prokázání nezpůsobilosti tohoto zástupce k tomu, aby řádně zajistil zastupování, které mu bylo svěřeno.
- 67 Vzhledem k tomu, že kromě toho nebyla uvedena žádná skutečnost, která by umožňovala dospět k závěru, že tyto zájmy brání uvedenému zástupci v zastupování Univerzity Brémy před soudy, Tribunál překročil meze svého přezkumu stanovené v judikatuře citované v bodech 52 a 53 tohoto rozsudku, která není pouhým případem aplikace pojmu „nezávislost“ ve smyslu článku 19 statutu Soudního dvora Evropské unie, ale představuje změnu směru judikatury týkající se tohoto pojmu v tom smyslu, že podmínka nezávislosti stanovená unijním právem musí

být vykládána tak, že omezuje případy nepřipustnosti pouze na situace, kdy je zjevné, že dotyčný zástupce není schopen plnit svůj úkol hájit co nejlépe zájmy svého klienta, takže musí být v zájmu klienta vyloučen.

- 68 Tribunál tedy dospěl k nesprávnému závěru o nepřipustnosti žaloby z důvodu, že Univerzita Brémy nebyla dotyčným univerzitním profesorem řádně zastoupena.
- 69 Prvnímu důvodu kasačního opravného prostředku je proto třeba vyhovět.
- 70 Aniž je tedy třeba zkoumat ostatní argumenty vznesené v rámci prvního a druhého důvodu kasačního opravného prostředku ani ostatní body návrhových žádání kasačního opravného prostředku, je třeba napadené usnesení zrušit.

K vrácení věci Tribunálu

- 71 Podle čl. 61 prvního pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie platí, že je-li kasační opravný prostředek opodstatněný, může Soudní dvůr v případě zrušení rozhodnutí Tribunálu vydat sám konečné rozhodnutí ve věci, pokud to stav soudního řízení dovoluje, nebo věc vrátit zpět Tribunálu k rozhodnutí.
- 72 Vzhledem k tomu, že stav řízení nedovoluje rozhodnout ve věci samé, je třeba vrátit ji zpět Tribunálu.

K nákladům řízení

- 73 Vzhledem k tomu, že se věc vrací zpět Tribunálu, je třeba rozhodnout, že o nákladech řízení souvisejících s kasačním opravným prostředkem bude rozhodnuto později.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

- 1) Usnesení Tribunálu Evropské unie ze dne 16. prosince 2020, Universität Bremen v. REA (T-660/19, nezveřejněné, EU:T:2020:633), se zrušuje.**
- 2) Věc T-660/19 se vrací zpět Tribunálu Evropské unie.**
- 3) O nákladech řízení bude rozhodnuto později.**

Podpisy